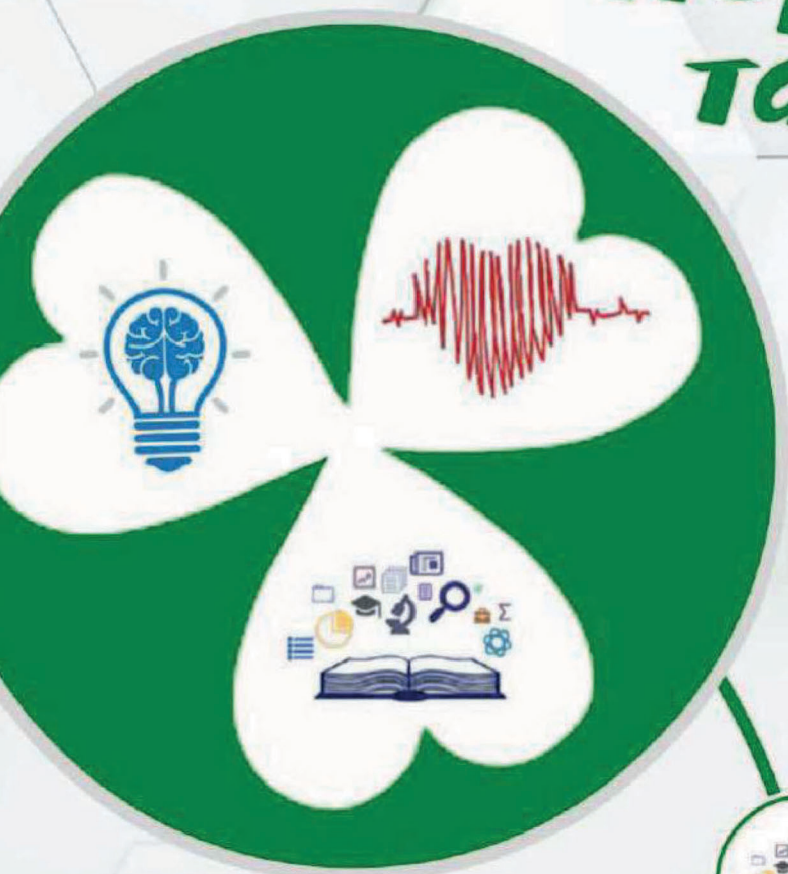

Наукові перспективи
Видавнича група

Перспективи та інновації науки

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№7(53)2025

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Християнська академія педагогічних наук України

Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру
дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 7(53) 2025

Київ – 2025

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of Spiritual and Moral
Education

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv", Nutrition Center of
Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series" Pedagogy ", Series" Psychology ", Series" Medicine ")

Issue № 7(53) 2025

Kiev – 2025

**«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»:
журнал. 2025. № 7(53) 2025. С. 2234**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021
№ 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

**Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з
державного управління» (Рішення від 16.07.2025, № 8/7-25)**

*Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології Наталії
Калиновської.*

*Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації
кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію,
механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку
медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та
місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.*

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григоріївна — кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Бартенєва Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна — доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Сташіца в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвожджевський Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Гетманенко Людмила Миколаївна - старша викладачка кафедри природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)

11. Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
12. Гречановська Олена Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету (Вінниця, Україна)
13. Гудзь Наталія Іванівна - доктор фармацевтичних наук, професор, ад'юкт кафедри фармації і екологічної хімії Одеського університету, доцент кафедри технологій ліків та біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна)
14. Гуменикова Тамара Рудольфівна — доктор педагогічних наук, професор, директор Придніпурської філії Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
15. Дерстуганова Наталя Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету (Запоріжжя, Україна)
16. Долгова Олена Миколаївна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
17. Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
18. Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
19. Інжисевська Леся Анатоліївна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
20. Іванська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
21. Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
22. Клімус Тереза Миколаївна - кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету "Львівська політехніка", завідувач сіхківського відділення денного догляду Львівського міського центру соціальних послуг "Джерело" (Львів, Україна)
23. Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
24. Коваль Галина Миколаївна - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри мікробіології, вірусології, епідеміології з курсом інфекційних хвороб Ужгородського національного університету (Ужгород, Україна)
25. Ковальчук Анна Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053 Психологія Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
26. Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
27. Корніснюк Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
28. Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
29. Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна» (Хмельницький, Україна)
30. Крайнік Григорій Сергійович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент Житомирського державного університету імені Івана Франка (Житомир, Україна)
31. Левков Анатолій Анатолійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна)
32. Лігоцький Анатолій Олексійович — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
33. Лисенко Дмитро Андрійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Вінницького національного медичного університету (Вінниця, Україна)
34. Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
35. Макаренко Олександр Миколайович — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
36. Мальцев Дмитро Валерійович кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О.Богомольця (Київ, Україна)
37. Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
38. Мельник Володимир Степанович — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна)
39. Мігенько Богдан Орестович – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
40. Мігенько Людмила Михайлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
41. Мідельський Сергій Людвігович – професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан)
42. Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
43. Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
44. Мочалов Юрій Олександрович - доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
45. Нікульчев Микола Олександрович – доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри філософії НУ «ОМА» (Одеса, Одеська область, Україна)
46. Олійник Світлана Валентинівна - кандидат фармацевтичних наук, доцент, доцент кафедри аптечної технології ліків Національного фармацевтичного університету
47. Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна НАПН України (Київ, Україна)
48. Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
49. Попель Оксана Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземної філології Одеського національного технологічного університету (Одеса, Україна)
50. Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
51. Прокоф'єва Марина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
52. Сирник Ярослав - доцент кафедри антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
53. Трушкіна Наталія Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
54. Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
55. Філіппова Лариса Валеріївна – доктор педагогічних наук, кандидат хімічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри медичної біохімії та молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, (Київ, Україна)
56. Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
57. Чаусова Тетяна Володимирівна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
58. Черська Марія Сергіївна - доктор медичних наук, завідувачка консультативно-діагностичним відділенням Державної Установи «Інститут ендокринології та обміну речовин НАМН України» (Київ, Україна)
59. Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
60. Шевченко Валерія Геннадіївна - кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії #2 Одеського національного медичного університету (Одеса, Україна)
61. Яковичська Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Bobro N. <i>KEY ELEMENTS OF A TEACHER'S DIGITAL PROFILE IN THE CONTEXT OF CREATING A DIGITAL AVATAR</i>	24
Lomakina M.Ye., Zelenska L.M. <i>THEORETICAL AND PRACTICAL PRINCIPLES OF PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION FOR FUTURE LAWYERS IN AVIATION BRANCH</i>	35
Semenkova M.A. <i>AI CHATBOTS AND THE DEVELOPMENT OF PHD STUDENTS' ACADEMIC WRITING SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE</i>	48
Slotskyi O.M., Mukan O.V. <i>PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF MARKETING COMPETENCE OF EMPLOYEES OF AN ENGINEERING COMPANY SPECIALISING IN WATER TREATMENT AND WASTEWATER PURIFICATION</i>	59
Анісімова О.Е., Горлова А.В. <i>ДОШКІЛЬНА ТА ПОЧАТКОВА ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ</i>	70
Аніщенко В.О., Костюченко М.А. <i>СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ У ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У ФАХІВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ СФЕРИ</i>	86
Апалат Г.П. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ФІЛОЛОГІЧНЕ ЧИТАННЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014.01 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА ТА АНГЛІЙСЬКА МОВА І ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА)</i>	95
Афанасьєва Н.А., Титова Н.М. <i>ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАКТИК НА ЯКІСТЬ НАВЧАННЯ АНАТОМІЧНОЇ ПЛАСТИКИ У СФЕРІ ДИЗАЙНУ</i>	106
Бабенко В.Г., Євдокимова Л.Г., Корж Є.М., Літус Н.О. <i>ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ПРОТИДІЇ НЕОЗБРОСНОМУ ПРАВОПОРУШНИКУ: СТРАТЕГІЯ, ТЕХНІКА І ТАКТИКА ДІЙ</i>	121

Пліско В.І., Бондаренко В.В., Бикова Г.В., Козенко С.М., Білик В.В., Кострома І.О. <i>ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ПРАКТИЧНО СПРЯМОВАНИХ ДИСЦИПЛІН: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	757
Поберецька В.В. <i>УКРАЇНСЬКА МОВА У ПРОФЕСІЙНОМУ ДИСКУРСІ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВОЇ ДОБИ</i>	769
Попович О.М., Граб О.В., Ющик Л.В. <i>КЛАСИКИ ПЕДАГОГІКИ ПРО СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ: ІДЕЇ КРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ПРАКТИКИ</i>	780
Пріма Р.М., Рославець Р.М. <i>НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ: СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ</i>	792
Пугачов М.І., Башуцька О.С., Кічка М.П. <i>ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ З ВИКОРИСТАННЯМ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	802
Ревенко І.В. <i>СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВИЙ АНАЛІЗ ЕМПАТІЙНО-РЕФЛЕКСИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ</i>	815
Река Л.Є., Решевська К.С., Циммерман Г.А. <i>ТЕХНОЛОГІЯ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК З КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ</i>	828
Рогальська-Яблонська І.П. <i>КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК ОСВІТНЯ СТРАТЕГІЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНИХ ДІТЕЙ</i>	838
Руденський Р.Є., Чайка В.М. <i>ТЕХНОЛОГІЇ ІГРОТЕРАПІЇ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПСИХОФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	850
Русин Н.М. <i>ХАРАКТЕРИСТИКА ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВИХ СТУДІЯХ</i>	860
Савицька І.М. <i>ФЕНОМЕН «НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ» У СУЧАСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ</i>	870

УДК: 615.851.5:372.3:355.02

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7\(53\)-850-859](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7(53)-850-859)

Руденський Ростислав Євгенович доктор філософії з дошкільної освіти, викладач кафедри освітології і педагогіки, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0001-5890-6276>

Чайка Володимир Мирославович доктор педагогічних наук, професор, в. о. завідувача кафедри освітології і педагогіки, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0003-3665-0403>

ТЕХНОЛОГІЇ ІГРОТЕРАПІЇ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПСИХОФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті зазначено, що дошкільники по-різному осмислюють суспільні події, зумовлені повномасштабним вторгненням в Україну, а значна кількість дітей має безпосередній травмувальний досвід війни: вимушене переселення з рідної домівки, втрата або смерть близьких родичів, друзів тощо. Вказано, що діти-дошкільники із різним досвідом осмислення умов воєнного стану можуть перебувати в одному колективі групи закладу дошкільної освіти, що зумовлює пошук і вибір різних педагогічних інструментів для надання конкретної психолого-педагогічної підтримки здоров'я дітей та формування їхньої життєстійкості. Метою дослідження визначено узагальнити та охарактеризувати можливості різних видів технологій ігротерапії для профілактики зниження резильєнтності дошкільників та підтримки їхнього психофізичного здоров'я в умовах воєнного стану в Україні. З'ясовано, що в науці відсутній єдиний підхід до узагальнення генетичної ознаки та класифікації технологій ігротерапії, тому їх класифікують за різними ознаками: за ступенем активності впливу фахівця (технології директивної і недирективної ігротерапії, або ж прямої та опосередкованої); технології сімейної (родинної) ігротерапії; за кількістю учасників (технології групової, індивідуальної та ігротерапії малих груп); за спрямованістю на підтримку, формування та збереження здоров'я дошкільників (здоров'язбережувальні, здоров'яформувальні технології ігротерапії) тощо. Охарактеризовано сучасні технології ігротерапії: лялькотерапію (ляльки-персони), теддітерапію (Teddy bear therapy — терапія з плюшевим ведмедиком), леґо-терапію втрати, смерті та горя, Хібукі-терапію, технологію спрямованої ігрової діяльності з терапевтичною іграшкою та інші. Обґрунтовано та узагальнено, що ефективною стратегією сучасної психолого-педагогічної підтримки дошкільників в умовах воєнного стану є використання вихователем поєднання різних елементів технологій ігротерапії для підтримки психічного здоров'я

дітей, формування ціннісних орієнтирів в ігровій діяльності на тему війни, профілактики зниження резильєнтності тощо.

Ключові слова: технології дошкільної освіти, здоров'язбережувальні технології, технології ігротерапії, терапевтична іграшка, ігрова діяльність, здоров'я дошкільників, здоров'язбережувальне освітнє середовище, психолого-педагогічна підтримка резильєнтності дитини.

Rudenskyi Rostyslav Yevhenovych PhD in Preschool education, Lecturer at the Department of Educology and Pedagogy, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine <https://orcid.org/0000-0001-5890-6276>

Chaika Volodymyr Myroslavovych Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Acting Head of the Department of Educology and Pedagogy, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine <https://orcid.org/0000-0003-3665-0403>

PLAY THERAPY TECHNOLOGIES FOR SUPPORTING THE PSYCHOPHYSICAL HEALTH OF PRESCHOOL CHILDREN UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

Abstract. The article highlights that preschool children perceive and comprehend social events related to the full-scale invasion of Ukraine in different ways. A significant number of children have direct traumatic experiences of war, such as forced displacement from their homes, the loss or death of close relatives and friends, and other related hardships. It is noted that preschool children with different experiences of perceiving and interpreting the conditions of martial law may be part of the same group in a preschool education institution. This necessitates the search for and selection of various pedagogical tools to provide specific psychological and pedagogical support for children's health and to foster their resilience. The aim of the study is to summarise and characterise the potential of various types of play therapy technologies for preventing the decline of resilience in preschool children and supporting their psychophysical health under the conditions of martial law in Ukraine. It has been found that there is no unified approach in the scientific literature to generalising the genetic feature and classifying play therapy technologies. Therefore, they are classified according to various criteria: by the degree of specialist involvement (technologies of directive and non-directive play therapy, or direct and indirect approaches); family play therapy technologies; by the number of participants (group, individual, and small group play therapy technologies); by their focus on supporting, developing, and preserving preschool children's health (health-preserving and health-developing play therapy technologies), among others. Modern play therapy technologies are characterised, including: doll therapy (persona dolls), Teddy bear therapy, LEGO-based grief/loss therapy, Hibuki therapy, targeted play activities with a therapeutic toy, and others. It has been substantiated and summarised that an effective

strategy for modern psychological and pedagogical support of preschool children under martial law is the use of a combination of various elements of play therapy technologies by educators. This approach aims to support children's mental health, foster value orientations through play activities related to the topic of war, and prevent the decline of resilience, among other objectives.

Keywords: preschool education technologies, health-preserving technologies, play therapy technologies, therapeutic toy, play activity, preschool children's health, health-preserving educational environment, psychological and pedagogical support of child resilience.

Постановка проблеми. Освітній процес у закладах дошкільної освіти з 2022 року здійснюється в складних умовах воєнного стану. Дошкільники по-різному осмислюють суспільні події, зумовлені повномасштабним вторгненням в Україну. Значна кількість дітей має безпосередній травмувальний досвід війни: вимушене переселення з рідної домівки, втрата або смерть близьких родичів, друзів, вплив обстрілів, полон та багато іншого. Зазначене закономірно відображається дітьми в ігровій діяльності та інших специфічно дитячих видах діяльності (малюванні, конструюванні, ліпленні). Діти-дошкільники із різним досвідом осмислення умов воєнного стану можуть перебувати в одному колективі групи закладу дошкільної освіти. Це, зокрема, зумовлює пошук і вибір різних педагогічних інструментів для надання конкретної психолого-педагогічної підтримки здоров'я дітей та формування їхньої життєстійкості. Таким педагогічним інструментарієм у роботі вихователя в сучасних умовах освітнього процесу може бути комплекс елементів різних технологій ігротерапії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сфері педагогічної підтримки резильєнтності дошкільників, профілактики її зниження, а також супроводу навчання і виховання дітей, які зазнали травми, спричиненої війною, спостерігається низька кількість практично орієнтованих розробок, методичних рекомендацій та вказівок на протигагу психологічним дослідженням, у яких широко і системно узагальнюється досвід переживання посттравматичного стресового та інших розладів, що набувають діти в умовах збройного протистояння. Помітними є низка публікацій науковців з означеної проблематики. Наприклад, В. Назаревич, М. Бріль та О. Літвінова обґрунтували застосування копінг-стратегій в ігротерапії для формування життєстійкості за допомогою образу білого (полярного) ведмеда [5]. Учена В. Корх узагальнила деякі аспекти організації психологічного супроводу дітей та педагогів закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану [2]. Методист І. Терещенко обґрунтовує методичні рекомендації для допомоги дітям-дошкільникам, які переживають горе [7]. Учена-психолог С. Литвиненко теоретично узагальнила види ігротерапії, характер взаємостосунків дитини з фахівцем, чинники, які істотно впливають на динаміку їх формування тощо [4]. Невирішеною частиною проблеми залишається обґрунтування можливостей використання технологій

ігротерапії чи їхніх елементів саме вихователями закладів дошкільної освіти. Характеристики також потребують види окремих технологій, а в їхній структурі — технік, методів і прийомів тощо.

Метою статті є узагальнити та охарактеризувати можливості різних видів технологій ігротерапії для профілактики зниження резильєнтності дошкільників та підтримки їх психофізичного здоров'я в умовах воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу. На думку вітчизняної дослідниці С. Литвиненко, поняття «ігротерапія» репрезентує «взаємодію дорослого й дитини, в якій забезпечується можливість вільного самовираження останньої з одночасним прийняттям її почуттів дорослими» [4, с. 38].

Технології ігротерапії широко представлені в психологічних дослідженнях як вітчизняних, так і закордонних. Однак у науці досі відсутній єдиний підхід до узагальнення генетичних ознак і *класифікації технологій ігротерапії*.

За ступенем активності впливу фахівця (терапевта, психолога, корекційного педагога тощо) виокремлюють технології директивної й недирективної ігротерапії, або ж прямої та опосередкованої їхньої участі у корекційному процесі. Якщо до процесу залучаються батьки чи родичі, такі технології мають характер сімейної/родинної. Залежно від кількості учасників виділяють технології групової, індивідуальної та ігротерапії малих груп тощо. За спрямованістю на підтримку, формування та збереження здоров'я дошкільників розрізняють здоров'язбережувальні, здоров'яформувальні технології ігротерапії тощо. Іншими класифікаційними ознаками можуть бути кількість і склад ігрових предметів, частота ігрових сеансів (одноразова, кількаразова, епізодична, періодична, довготривала тощо), віддаленість між фахівцем та дитиною (онлайн, офлайн) тощо.

У контексті нашого дослідження виходимо з того, що педагоги-вихователі не надають корекційно-розвиткових послуг, а здійснюють навчання й виховання дітей дошкільного віку, зокрема в ігровій діяльності. З огляду на це інтерес дослідницького пошуку становлять елементи тих технологій ігротерапії, які базуються або реалізуються у просторі гри дошкільників. Саме тому ми характеризуватимемо технології, домінантою застосування яких є іграшка, ігрові набори або організація ігрової взаємодії з використанням неігрових у традиційному розумінні матеріалів та обладнання.

Такими технологіями ігротерапії можуть бути: лялькотерапія, теддітерапія (Teddy bear therapy — терапія з плюшевим ведмедиком), леготерапія втрати чи горя, хібукі-терапія, ігротерапія з природними матеріалами, кімната терапії іграшкою та інші. Коротко охарактеризуємо окремі з них.

Технологія ігротерапії з використанням ляльки (лялькотерапія) — одна з найвідоміших і найпоширеніших. Її педагогічним різновидом можна вважати технологію «Лялька-персона» (Persona Doll). Сутність цієї технології зводиться до використання ростової ляльки (не менше 70 см), яка уособлює дитину. Реалізація цієї технології передбачає, що лялька є не іграшкою, а психолого-

педагогічним інструментом соціально-емоційного навчання. Педагоги створюють ляльці персональну історію, соціальне походження, наділяють її конкретними рисами характеру, здібностями, уподобаннями, хвилюваннями тощо. Важливо, що ляльку-персону не розміщують у ігрових осередках дітей. Зовнішній вигляд ляльки-персони повинен асоціативно нагадувати дітей 5–7 років, тому її одягають у реалістичний, а не іграшковий одяг. Вона ніби «приходить» до дітей на заняття, попередньо розповівши історію вихователеві. Таким чином дітей залучають до обговорення, висловлення власних міркувань щодо того, що хвилює ляльку-персону, та ситуацій, які з нею «трапилися». Як узагальнили Н. Софій та Ю. Найда, «Persona Doll» – «... це практична методика, яка сприяє психологічному розвитку малюків, виховує емпатію ...» [6, с. 4]. У спілкуванні з лялькою дошкільники оволодівають низкою умінь і навичок соціально доцільної поведінки, зокрема: здатністю емпатійно слухати, співпереживати, розпізнавати власні емоції й почуття, а також інших людей; вербалізувати приємний або неприємний досвід, обговорювати його, висловлювати оцінне ставлення до вчинків, подій, рис характеру тощо.

Основною формою взаємодії дітей із лялькою-персоною є зустріч-розмова тривалістю не більше 10 хвилин за участі 6–8 осіб залежно від віку та рівня розвитку мовлення. На один навчальний тиждень, як свідчить практика, не планують більше двох таких зустрічей. Більшість історій, які «розповідає» лялька, повинні бути позитивно спрямованими. Ефективність виховної дії з використанням цієї технології ігротерапії полягає в техніці постановки запитань вихователем, органічно пов'язаних з історією конкретної ляльки. Під час такої бесіди, зазначає Н. Дятленко, дітей залучають у невимушене комунікативне середовище, в якому вихователь підтримує думки та висловлювання дітей, спрямовує розмову у конструктивне соціальне русло, стимулює дітей вербалізувати почуття й хвилювання. Важливо, щоб зустрічі-бесіди відображали реальний та актуальний досвід життя дітей, були збалансованими за поєднанням повчально-виховних тем розмови та повсякденних, не зводилися до невинуватого моралізування, проводилися систематично та плановірно. Результатом застосування характеризованої технології є перенесення набутих навичок дітей із взаємодії з лялькою у реальні життєві ситуації [1, с. 11-12].

Різновидом технології лялькотерапії можна вважати *теддітерапію* (терапію з плюшевим ведмедиком). Замість ляльки типу хлопчика або дівчинки тут застосовують іграшку-ведмедика на ім'я Тедді. Відмінність цих різновидів технологій ігротерапії полягає в тому, що з ведмедиком дитина формує емоційний зв'язок, дружні взаємини тощо. Ці взаємини базуються на сформованому ставленні дитини до ведмедика Тедді як до вірного друга. Тому в цій технології дозволено гратися з іграшкою (але не нею), брати її із собою в різні місця (на прогулянку, в магазин, до дитсадка, до лікаря, у гості до родичів тощо). Широкого застосування ця технологія ігротерапії набуває тоді, коли дітям складно сформувати товариські, дружні відносини з іншими дітьми або ж дитина

переживає розлуку з емоційно близькою людиною внаслідок переїзду, вимушеного переселення тощо.

Більш розробленим в умовах освітнього простору України є ще один різновид технології лялькотерапії – *хібукі-терапія*. Її основою також є використання спеціально розробленої терапевтичної іграшки – собаки Хібукі. Як зазначають автори-розробники вітчизняного контексту впровадження технології, «хібук у перекладі з івриту означає обійми» [8, с. 10]. Зазначимо, що на відміну від широкого спектра іграшок-антистрес, які пропонує сучасний ринок товарів для дітей, іграшку Хібукі створено саме як психотерапевтичний інструмент для «подолання травматичного та посттравматичного синдрому в дітей» [8, с. 10]. Технологія, адаптована Д. Шарон-Максімов до реалій воєнних подій в Україні, враховує соціокультурний контекст українців та низку проявів травматизації психіки дітей, набутої в умовах воєнного стану. Ефективною технологія хібукі-терапії виявилася у роботі з порушеннями сну у дошкільників, нав'язливими спогадами про травмувальну подію, бажанням уникати контактів, що спричиняють ретравматизацію, надмірною агресивністю, імпульсивністю, лякливістю та ін. [8, с. 15]. Загальний вигляд іграшки, як і її складові частини, є ретельно продуманими, сконструйованими з конкретною терапевтичною метою. Саме такий вигляд іграшки забезпечує реалізацію процесу, у якому «дитина починає інтуїтивно розуміти, що саме відбувається безпосередньо з нею, усвідомлює свій внутрішній стан» [8, с. 20]. Тривалість занять-зустрічей під керівництвом фахівця, згідно з адаптацією Д. Шарон-Максімов, передбачає 8–10 сесій. Така пролонгованість зумовлена складнощами травмувальних подій та їх різним ступенем впливу на психіку дитини. Таким чином, технологія ігротерапії в сучасному освітньому процесі України спрямована не лише на інтеграцію травматичного досвіду, а й на профілактику зниження стресостійкості дітей, а також на підтримку та зміцнення взаємин дошкільників з іншими шляхом набуття соціально-емоційних навичок.

На нашу думку, *технології ігротерапії для роботи з дітьми, які переживають втрату, горе або смерть близьких і рідних людей*, зокрема тих, свідками чого можуть бути дошкільники, не набули належного теоретичного узагальнення. Закономірно, що кількість дітей, які відчують труднощі з вербалізацією емоцій і почуттів, пов'язаних із горюванням чи втратою в умовах воєнного стану, кількісно зростає. Окрім цього, діти цієї групи намагаються уникати розмов, зустрічей, предметів або речей, які повторно нагадують їм про це. Українською залишається ситуація з доступним поясненням того, що відбувається в житті сім'ї під час ритуально-похоронних процесів. Батьки та педагоги відчують труднощі з доступним і доцільним поясненням цих подій, тому дуже часто взагалі уникають розмов із дитиною. Внаслідок цього дошкільники не здатні систематизувати уявлення про події, пов'язані зі смертю та похованням людини, не розуміють свого емоційно-почуттєвого стану і не можуть його пояснити або осмислити.

Різновидом терапевтичних іграшок у цьому контексті можна вважати *тематичні набори конструктора Lego*, за допомогою яких можна пояснити низку подій і предметів, пов'язаних із церемонією поховання людини. Ці набори розроблені під керівництвом Віденської асоціації психотерапевтів з метою правильно підготувати дітей до такої події в житті або ж використовувати їх для супроводу під час її здійснення [3]. Через знайомий спосіб — ігровий конструктор — діти легше опановують лексику, пов'язану з похованням людини (наприклад: «катафалк», «цвинтар із надгробною плитою», «могила», «екскаватор», «персонал кладовища», «крематорій», «похоронна процесія», «покійний» тощо), а також пов'язують речі, обладнання, одяг, транспорт і місця в єдину закономірну систему ритуально-похоронної події та зумовленої нею поведінки людей, що є важливою частиною суспільного життя.

Зазначимо, що для *оптимального вибору конкретної технології ігротерапії* необхідно враховувати не лише вікові особливості психічної діяльності дитини, а й низку інших чинників, які суттєво впливають на динаміку самої ігрової діяльності. До таких чинників належать, перш за все, ставлення батьків чи родичів до досвіду дитини, набутого в умовах війни; ціннісно-виховна спрямованість сімейного та освітнього середовища закладу дошкільної освіти; взаємовідносини з ровесниками; характер міжособистісної взаємодії дитини з педагогічними працівниками; акцентуації характеру; сформованість ігрових умінь і навичок; а також особливості спільної ігрової взаємодії з ровесниками та дорослими тощо.

Динаміка і характер ігрової діяльності визначаються не лише іграшками та предметами, які використовує дитина. Важливою віковою закономірністю дошкільного періоду є розвиток і характер провідного типу діяльності — розгорнутої за змістом і сюжетом гри, зокрема сюжетно-рольових ігор. Тому психолог або корекційний педагог, який застосовує технології ігротерапії, повинен ґрунтовно знати закономірності розвитку ігрової діяльності, показники рівнів її розвитку, групи умінь, необхідних для повноцінної ігрової діяльності, а також зміст і найпоширенішу тематику дитячих ігор.

Доцільно звернути увагу на те, що в сюжетно-рольових іграх дошкільники закономірно відображають суспільний досвід, уявлення й знання, які вони набувають у повсякденному житті. Це підкреслює тезу про те, що ігри дітей на тему війни в умовах воєнного часу є часовідповідним явищем і радше відображають нормальну реакцію дітей на ненормальні умови людського співбуття. Зміст воєнних ігор досить різноманітний, як і самі складні події воєнного часу, учасниками та свідками яких, на превеликий жаль, є й дошкільники. Водночас слід зауважити, що діти, які не впоралися з досвідом війни, чий психічні процеси не інтегрували цей досвід, можуть у грі повторно травмуватися через тематику воєнних сюжетів. Тому надзвичайно важливо, щоб педагоги та інші фахівці були обізнані про умови суспільного життя дітей, особливо тих, які змушені були покинути свої домівки, і могли надати відповідну підтримку.

У цьому контексті важливо зазначити, що в сюжетно-рольових іграх дошкільники, які впоралися з досвідом війни, можуть відображати також інші події, що мали місце в їхньому минулому. Суголосною з цим є думка С. Литвиненко, яка підкреслює, що «... визначальними у таких випадках можуть бути фактори середовища та враження від останніх життєвих подій» [4, с. 41]. Отже, завдання вихователя полягає у спрямуванні ігрової діяльності дітей у конструктивне, ціннісне русло, яке збагачує їхню аксіосферу та формує виховний характер. У цьому процесі значну роль може відігравати *технологія спрямованої ігрової діяльності з використанням терапевтичної іграшки*.

У корекційній роботі фахівців, зокрема дитячого психотерапевта, психолога та інших, гра, на думку С. Литвиненко, може слугувати способом «реконструктивного лікувально-корекційного впливу» [4, с. 38]. Водночас, надання корекційних послуг не входить до компетенції вихователя закладу дошкільної освіти, оскільки це вимагає спеціальних професійних знань і навичок. Тому елементи технологій ігротерапії мають застосовуватися у взаємодії з психологами та іншими корекційними фахівцями. Проте організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку залишається професійним обов'язком педагога, особливо в складних умовах воєнного часу. Таким чином, вихователі володіють методами і прийомами організації, спрямування та супроводу ігрової діяльності дітей. У цьому контексті характер спрямованої вихователем чи психологом ЗДО ігрової діяльності з використанням психотерапевтичної іграшки виконує низку важливих функцій:

1) слугує допоміжним засобом розвитку сенсорних та пізнавальних навичок, а також сприяє зниженню емоційно-почуттєвої напруги;

2) впроваджує елементи технології ігротерапії як психопрофілактичного та розвивального засобу [4, с. 38].

Метою застосування технології спрямованої ігрової діяльності з використанням психотерапевтичної іграшки (далі — ТСІДзВП) є формування та підтримка резильєнтності дошкільників, профілактика її зниження, а також розвиток необхідних навичок і умінь для самопідтримки дітей. У цьому зв'язку виокремлюємо такі завдання, розв'язання яких сприятиме досягненню мети:

– зниження інтенсивності впливу травмувального досвіду, усунення чинників, що сприяють первинній або повторній травматизації, через покращення соціальної ситуації;

– забезпечення умов для нормального розвитку та функціонування шляхом організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в ЗДО, із акцентом на стимулювально-розвивальний вплив педагогів на дошкільників;

– формування навичок самозарадності — впевненості в собі, самостійності, саморегуляції, умінь долати труднощі тощо;

– «генералізація терапевтичних змін», набутих у процесі профілактично-корекційної роботи, та їхнє перенесення і закріплення в реальних умовах життєдіяльності дошкільників, зокрема в сім'ї.

Зазначимо, що визначені завдання суттєво впливатимуть на структуру та поетапність застосування ТСІДзВП.

Висновки. Ефективною стратегією сучасної психолого-педагогічної підтримки дошкільників в умовах воєнного стану є поєднання вихователем різних елементів технологій ігротерапії. Це сприяє підтримці психічного здоров'я дітей, формуванню ціннісних орієнтирів у сюжетно-рольових іграх на тему війни, а також профілактиці зниження резильєнтності. До сучасних технологій ігротерапії належать: лялькотерапія (ляльки-персони), теддітерапія (Teddy bear therapy — терапія з плюшевим ведмедиком), леготерапія втрати, смерті та горя, хібукі-терапія, ігротерапія з природними матеріалами, кімната терапії іграшкою, технологія спрямованої ігрової діяльності з терапевтичною іграшкою та інші. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні поетапності впровадження технології спрямованої ігрової діяльності з терапевтичною іграшкою, розробці методичних рекомендацій щодо облаштування кімнати терапії іграшкою, а також дослідженні міжнародного досвіду їх застосування.

Література:

1. Дятленко Н. Лялька як персона, або нові можливості застосування ляльки в педагогічному процесі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. № 5. С. 9-14.
2. Корх В. Психологічний супровід дітей та педагогів закладів дошкільної освіти в умовах війни в Україні. *Institutio infantium. Vedecký recenzovaný časopis pre teóriu a prax výchovy a vzdelávania detí predškolského veku*. Slovenská republika: Slovenský výbor Svetovej organizácie pre preškolský výuču, 2025. № 1 (jún). Т. 2. С. 55–69. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/48746>
3. Лего смерті: навіщо кладовище у Відні пропонує дітям конструктор з крематорієм та могилами. *Українська Правда. Життя*. 16 квітня 2019. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2019/04/16/236569/> (дата звернення 14.07.2025)
4. Литвиненко С. А. Теорія і практика ігротерапії: сучасні підходи. *Наука і освіта*. 2008. № 4-5. С. 37-40.
5. Назаревич В., Бриль В., Літвінова В. Копінг-стратегії в ігротерапії за допомогою образу полярного ведмеда в процесі формування резильєнтності. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. Вип. 7. С. 145-157. DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.20>
6. Софій Н. З., Найда Ю. М. (заг. ред.). Ляльки з особистими історіями (ляльки-персони): методика соціального та психологічного розвитку дитини. Київ: ТОВ «ПЛЕЯДИ», 2017. 52 с.
7. Терещенко І. Як допомогти дитині пережити горе. *Дошкільне виховання*. 2019. №3. С. 14-15.
8. Шарон-Максимов Д., Єфімцева Г., Сишук Г. Хібукі-терапія: використання в освітньому процесі та в інтеграції з СЕЕН: практичний poradnik. Харків, 2023. 64 с.

References:

1. Dyatlenko, N. (2017). The doll as a persona, or new possibilities of using the doll in the pedagogical process [Lyalka yak persona, abo novi mozhlyvosti zastosuvannya lyalky v pedahohichnomu protsesi]. *Educator-Methodist of Preschool Institution — Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu*, (5), 9–14. [in Ukrainian]

2. Korkh, V. (2025). Psychological support for children and educators of preschool institutions during the war in Ukraine [Psykhologichnyi suprovod ditei ta pedahohiv zakladiv doshkilnoi osvity v umovakh viiny v Ukrayini]. *Institutio infantium. Scientific peer-reviewed journal for theory and practice of education and upbringing of preschool children — Institutio infantium. Vedecký recenzovaný časopis pre teóriu a prax výchovy a vzdelávania detí predškolského veku*, 2(1, June), 55–69. <http://enpui.npu.edu.ua/handle/123456789/48746> [in Ukrainian]
3. Lego of death: why the Vienna cemetery offers children a constructor with a crematorium and graves [Lego smerti: navishcho kladovyshche u Vidni proponuye dityam konstruktor z krematoriom ta mohylamy]. *Ukrainian Truth. Life — Ukrainska Pravda. Zhyttia*. (2019, April 16). <https://life.pravda.com.ua/society/2019/04/16/236569/> [in Ukrainian]
4. Lytvynenko, S. A. (2008). Theory and practice of play therapy: modern approaches [Teoriia i praktyka ihrterapii: suchasni pidkhody]. *Science and Education — Nauka i osvita*, (4-5), 37–40. [in Ukrainian]
5. Nazarevych, V., Bryl, V., & Litvinova, V. (2025). Coping strategies in play therapy using the image of a polar bear in the formation of resilience [Koping-stratehii v ihrterapii za dopomohoiu obrazu poliarnogo vedmedia v protsesi formuvannia rezylientnosti]. *Scientific Herald of Vinnytsia Academy of Continuing Education. Series "Pedagogy. Psychology" — Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity. Seriia "Pedahohika. Psykholohiia"*, (7), 145–157. <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.20> [in Ukrainian]
6. Sofii, N. Z., & Naida, Y. M. (Eds.). (2017). *Dolls with personal stories (dolls-personas): methods of social and psychological development of the child [Lialky z osobystymi istoriiamy (lyalky-persony): metodyka sotsialnoho ta psykhologichnoho rozvytku dytyny]*. Kyiv: TOV "Pleyady". [in Ukrainian]
7. Tereshchenko, I. (2019). How to help a child cope with grief [Yak dopomohty dytyni perezhyty hore]. *Preschool Education — Doshkilne vykhovannia*, (3), 14–15. [in Ukrainian]
8. Sharon-Maksymov, D., Yefimtseva, H., & Syshchuk, H. (2023). *Hibuki therapy: use in the educational process and integration with SEN: practical guide [Khibuki-terapiia: vykorystannia v osvithomu protsesi ta v intehtatsii z SEEN: praktychnyi poradnyk]*. Kharkiv. [in Ukrainian]